

KOMMUNENS PLAN FÖR RÄDDNINGSSINSATS

**Eurenco Bofors AB
Cambrex Karlskoga AB
Saab Dynamics AB**

**BJÖRKBORNS INDUSTRIOMRÅDE
KARLSKOGA**

**Diarienummer: 2018-0758-111
Antagen av direktionen 2018-10-10**

Inledning

Bakgrund till Sevesolagstiftningen

Under de senaste 100 åren har det inträffat flera hundra allvarliga kemikalieolyckor i världen. Dessa har medfört allvarliga konsekvenser för människa och miljö samt ofta stora ekonomiska kostnader. En av de mest uppmärksammade olyckorna inträffade 1984 i Bhopal i Indien då 42 ton metylisocyanat strömmade ut över industriområdet och den näraliggande bebyggelsen. Under den första veckan dog ca 8 000 människor som en direkt följd av gasutsläppet och olyckan betraktas som den hittills största industrikatastrofen. Sedan dess har ytterligare ca 8 000 människor avlidit av följsjukdomar. Man uppskattar att ungefär 500 000 människor i Bhopal exponerades för gasen.

I Europa var det framför allt två allvarliga händelser under 1970-talet som ledde fram till att det antogs regler för att förebygga och begränsa denna typ av olyckor. Den första var en olycka i Flixborough i Storbritannien 1974 där ämnet cyklohexan läckte ut och antändes. 28 människor dog och ca 100 personer skadades i den explosion och brand som utbröt. Den andra stora olyckan inträffade i Seveso i Italien 1976. Där fick ett ca 2 kilos utsläpp av det giftiga och cancerframkallande ämnet dioxin (TCDD) mycket allvarliga följder och en yta på cirka 25 km² blev förgiftad av ämnet. Ingen människa dog som en direkt följd av olyckan men mer än 600 människor måste evakueras från sina hem och cirka 2000 fick behandlas för dioxinförgiftning. Området var sedan obeboeligt för många år framåt. För att förebygga allvarliga olyckshändelser inom den kemikaliehanterande industrin och att begränsa skadorna om sådana olyckor skulle inträffa antog EU 1982 sitt första Sevesodirektiv. Detta direktiv reviderades 1988 mot bakgrund av ytterligare flera allvarliga kemikalieolyckor och kallades Seveso II direktivet. 2015 reviderades det på nytt, förändringen i den nya Sevesolagstiftningen grundar sig på en anpassning till CLP-förordningen. Detta nya direktiv heter Seveso III direktivet. I Sverige har direktivet införts genom Sevesolagstiftning: Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, ny förordning (2015:236) och nya föreskrifter (MSBFS 2015:8) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Vilka verksamheter omfattas av lagstiftningen?

Enligt Seveso III direktivet gäller arbetet med förebyggande av allvarliga kemikalieolyckor de verksamheter som hanterar farliga ämnen i större mängder vid ett och samma tillfälle, vissa verksamheter är undantagna, t.ex. är militära verksamheter. Sevesoverksamheter tillhör antingen en lägre nivå eller en högre nivå. Vilken nivå verksamheten tillhör beror på mängden farliga ämnen som hanteras, vilka ämnen och mängd som är avgörande finns att läsa i bilaga 1 i förordningen SFS 2015:236)

Ett farligt ämne anses förekomma när det hanteras som råvara, produkt, biprodukt, restprodukt eller mellanprodukt, eller för annat ändamål, samt när det är rimligt att anta att ämnet kan bildas vid ett okontrollerat processförlopp.

Sevesolagstiftningens krav på verksamhetsutövaren (företaget)

Enligt Sevesolagstiftningen är verksamhetsutövaren skyldig att förebygga risker för allvarliga kemikalieolyckor. I de fall en allvarlig kemikalieolycka ändå skulle inträffa är verksamhetsutövaren skyldig att begränsa följderna av denna för människor och miljö. I samma lag slås också fast att verksamhetsutövaren omfattas av de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken. Utifrån detta ställer sedan lagstiftningen mer detaljerade krav, till exempel på ett handlingsprogram, information till allmänheten och en säkerhetsrapport. Det som är mycket

viktigt i Seveso III direktivet är verksamheten ska utföra samråd med myndigheter, organisation och berörd allmänhet. En beskrivning av vad samrådsredogörelsen ska innehålla finns i MSB:s föreskrifter.

Handlingsprogram och Information till allmänheten

Både företag som omfattas av den lägre och den högre nivån ska upprätta ett handlingsprogram och Information till allmänheten, se förordningen SFS 2015:236 och MSB 2015:8. Handlingsprogrammet kan sägas vara en beskrivning av företagets säkerhetsledningssystem och information till allmänheten ska beskriva hur företaget jobbar med förebyggande åtgärder för att förhindra allvarliga kemikalieolyckor. Informationen ska också innehålla info om vilka kemikalier som hanteras, vilka de största riskerna är med dem, hur allmänheten ska varnas och hur samarbetet med Räddningstjänsten ser ut osv.

Säkerhetsrapport (SR)

Verksamheter som omfattas av den högre nivån ska upprätta en säkerhetsrapport, se förordningen SFS 2015:236 och MSB 2015:8. Handlingsprogrammet (se ovan) ingår som en del av säkerhetsrapporten. SR ska också innehålla en beskrivning av anläggningen och miljön där verksamhetens bedrivs samt beskriva möjliga olycksscenarier utifrån en analys av olycksrisker, hur man ska förebygga och begränsa följderna av en allvarlig kemikalieolycka och en intern plan för räddningsinsatser vid en eventuell olycka. Närliggande Sevesoverksamheter ska utbyta information med varandra för att identifiera om de kan påverka faran för en allvarlig kemikalieolycka hos varandra. Om det finns en påverkan ska verksamheterna ta fram en gemensam information om situationen och lämna till den kommun där verksamheterna finns. Samrådsredogörelse (se ovan) ska finnas med i säkerhetsrapporten.

Syftet med säkerhetsrapporten är framför allt att visa att riskerna för allvarliga kemikalieolyckor vid en verksamhet har klarlagts och att alla nödvändiga åtgärder har vidtagits för att förebygga sådana olyckor. Minst vart femte år ska säkerhetsrapporten revideras eller tidigare om väsentliga ändringar har gjorts vid verksamheten eller om en allvarlig kemikalieolycka skett.

Björkborns industriområde

Björkborns industriområde är ett industriområde med anor från slutet av 1800-talet. På området finns ett antal företag, varav tre med produktion som omfattas av gällande lagstiftning avseende storskalig kemikaliehantering: Saab Dynamics AB, Eurenco Bofors AB och Cambrex Karlskoga AB. Företagen har olika slags produktion, såsom tillverkning av ammunition, krut och sprängämnen samt läkemedelskemikalier. Produktionen ger dock upphov till likartade risker och därför har företagen ett nära samarbete i säkerhets- och miljöfrågor, varför alla tre företagen omfattas av denna plan. Företagen arbetar mycket aktivt med säkerhetsfrågor och man har en gemensam intern räddningsplan som man arbetar efter. Ett exemplar av företagens räddningsplan finns i Porten Björkborn.

Företagen på Björkbornsområdet har en gemensam Industribrandkår (Maint Partner) som servar hela området. Industribrandkåren arbetar med att höja säkerheten och att förebygga olyckor genom underhåll och service av företagens tekniska brandskydd. Om en olycka inträffar på området så larmas Industribrandkåren direkt med automatik varför industribrandkåren också utgör en resurs för Bergslagens Räddningstjänst.

Björkborns Industribrandförsvår

Björkbornföretagens interna räddningsplan

Saab Dynamics AB

Bolagets huvudsakliga verksamhet är tillverkning och utveckling av ammunition och missiler för militära ändamål, cirka 200 personer arbetar med detta inom området. Verksamheten innebär att man hanterar många olika typer av kemikalier och explosiva varor vilket medför att risk för brand eller explosion i anläggningarna föreligger. För att minimera riskerna hanteras så små mängder som möjligt i varje hus och de flesta produktionslokalerna är försedda med snabba sprinklersystem. Där riskerna har bedömts som stora sker hanteringen av begränsade mängder bakom skydd och är ofta fjärrstyrd

Farliga ämnen som hanteras i verksamheten

Salter som ex. Kaliumnitrat & Natriumnitrat

Brandfarligt i kontakt med brännbara ämnen. Vid upphettning bildas nitrösa gaser.

Blyföreningar

Bly förekommer som förening i olika typer av explosivämnen. Bly är giftigt och anrikas i människokroppen.

Magnesium, Zirkonium

Zirkonium är en gråvit blänkande metall som spontant självantänder i finfördelat tillstånd. Magnesium är en lätt, silvervit metall som mattas i luft och lätt kan antändas. Den brinner med en stark, vit flamma. Försiktighet måste iaktas med rent magnesium på grund av brandfaran. Vatten skall inte användas på brinnande magnesium.

Aceton, Etanol & Etylacetat

Den gemensamma nämnaren för dessa ämnen är att de är mycket brandfarliga. Vid hantering av dessa ämnen är det viktigt att undanröja alla eventuella tändkällor, även att förebygga statisk elektricitet.

Explosivämnen

I verksamheten hanteras explosivämnen i bulkform eller ingående i färdig ammunition och missiler samt tändsatser och pyrotekniska satser.

Cambrex Karlskoga AB

Cambrex har totalt 12 fabriksenheter på industriområdet som huvudsakligen tillverkar produkter till läkemedelsindustrin. Detta innebär ett 40-tal produkter som tillverkas ifrån några kilo och upp till 2000 ton per år och produkt. Vid denna produktion används ett stort antal olika kemikalier där varje kemikalies egenskaper granskas och värderas ur säkerhetssynpunkt före användning. För vissa kemikalier har särskilda åtgärder vidtagits för att förebygga olyckor eftersom dess egenskaper kräver detta.

Farliga kemikalier som hanteras i verksamheten

Salpetersyra

Salpetersyra är frätande och giftig. Vid kontakt med luft/fibrösa ämnen bildar syran nitrösa gaser (NO_x) som är mycket giftiga. Syran är en färglös till svagt gul, klar vätska med stickande lukt.

Lösningsmedel

Exempelvis Aceton, Etanol, Metanol, Toluol

Den gemensamma nämnaren för dessa ämnen är att de är mycket brandfarliga och vid hantering av dessa ämnen är det viktigt att undanröja alla eventuella tändkällor, även att förebygga statisk elektricitet.

Ättiksyraanhydrid

Frätande och brandfarlig vätska med stickande lukt.

Vätgas

Mycket brandfarlig och lättantändlig gas.

Allylamin

Giftig och mycket brandfarlig vätska.

Eurengo Bofors AB

Eurengo Bofors AB har totalt 324 hus på fabriksområdet. Verksamheten består i att utveckla, tillverka och marknadsföra explosivämnesprodukter med militär och civil tillämpning samt airbagsubstanser. Företaget producerar krut, sprängämnen och närliggande organiska föreningar samt uppkoncentrerar använda syror på fabriksområdet. På grund av de många och farliga kemikalier som hanteras så arbetar företaget systematiskt med ett miljö- och säkerhetsledningssystem. Detta innebär att verksamheten fortlöpande undersöks med avseende på risker för människa och miljö.

Farliga ämnen som hanteras i verksamheten

Salpetersyra, Väteperoxid

Salpetersyra är frätande och giftig. Vid kontakt med luft/fibrösa ämnen bildar syran nitrösa gaser (NO_x) som är mycket giftiga. Syran är en färglös till svagt gul, klar vätska med stickande lukt. Väteperoxid är en färglös vätska med stickande lukt. Den är löslig i vatten och i eter. Ämnet är ett mycket effektivt oxidationsmedel.

Ammoniak

Ammoniak är en färglös gas med en stark och irriterande doft som löses lätt i vatten. Ammoniak är giftigt vid inandning, brandfarligt och frätande.

Oleum

Oleum är en frätande vätska som reagerar häftigt med vatten. Vid utsläpp i luft bildas dimma p.g.a. luftens fukttinnehåll. Oleumgas är gulaktig med en stickande/irriterande doft.

Aceton, Etanol, Toluen och Ättiksyraanhydrid

Den gemensamma nämnaren för dessa ämnen är att de är mycket brandfarliga. Vid hantering av dessa ämnen är det viktigt att undanröja alla eventuella tändkällor, även att förebygga statisk elektricitet. Nitrotoluen, som också hanteras i verksamheten, är klassad som giftig och bildar nitrösa gaser vid upphettning och brand.

Explosivämnen

Ett flertal olika krut och sprängämnes typer tillverkas i anläggningarna.

Räddningsinsats

Många av byggnaderna inne på Björkborns industriområde är försedda med ett vidarekopplat automatiskt brandlarm. Brandlarmet vidarekopplas till industriportens larmcentral på området, vidare till Björkborns industribrandkår (Maint Partner) och till Bergslagens Räddningstjänst. Enligt larmplan skall följande enheter larmas hos Bergslagens Räddningstjänst:

Insatsledare (IL) Syd	1 man
Station Karlskoga	6 man

Både Karlskoga (Kga) och Kristinehamn (Khn) har resurser för att hantera kemutsläpp. Ytterligare förstärkningar begärs sedan av räddningsledaren. Tidsschemat med avseende på personella resurser till en räddningsinsats på Björkborns Industriområde blir då enligt följande:

Inom 10 min	6 man	(Kga)
Inom 25 minuter	18 man	(Kga + IL + Khn + Dfs + RCB)
Inom 35 minuter	25 man	(Kga + IL + Khn + Dfs + RCB + Åtp + Sfs)

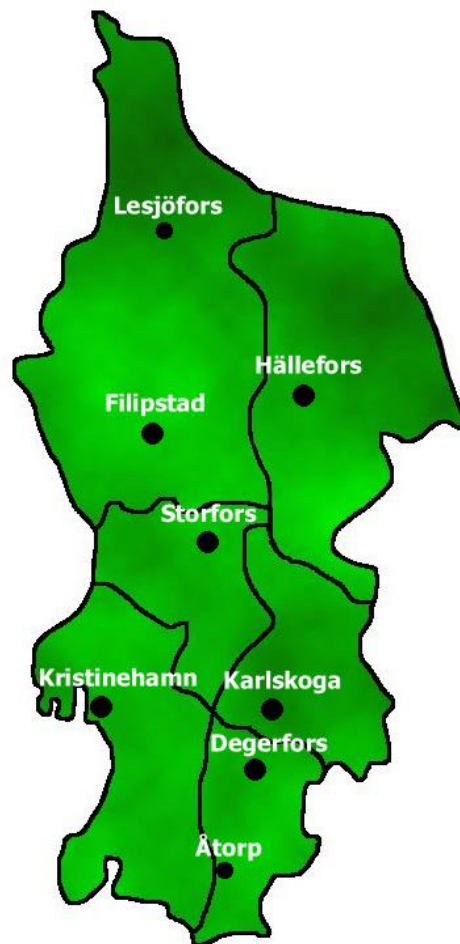
Detta gäller styrkor som står i beredskap (inkl. Degerfors (Dfs) 5 man, Åtorp (Åtp) 2 man, Storfors (Sfs) 5 man), inringd fridygsledig personal är ej medräknad. Dessutom finns en kemikalieinriktad industribrandkår på Björkborns industriområde i Karlskoga som kan kontaktas och som under kontorstid, vardagar, kan komma med 4 man inom 5 minuter, övrig tid endast 1 man inom 10 minuter. Industribrandkåren har också egna resurser för hantering av kemutsläpp.

Räddningschef i beredskap, RCB, avgör om hen skall ta det operativa ansvaret eller fortsätta med det normativa och strategiska ansvaret. Om RCB tar operativt ansvar skall hen ringa in ersättare i RCB-rollen som tar det normativa och strategiska ansvaret och åker till brandstation i Karlskoga för att påbörja en stabsuppbyggnad. Inledningsvis består staben av minst 2 personer (RCB och larmoperatör) men kan utökas till så många som situationen kräver. Brandstationen i Karlskoga har en dygnet runt-bemannad larmcentral med den senaste tekniken och utomordentligt goda utrymmen för stabsverksamhet varför en ledningsplats i första hand upprättas där. Dock kan ledningsplatsen bli en annan om det på grund av samverkansskäl finns orsak att förlägga ledningsarbetet på annan plats eller annan ort. Den operativa ledningsplatsen förläggs i närheten av skadeplatsen och bemannas av räddningsledare, skadeplatschef, sektorchefer och ytterligare stödresurser beroende på insatsens omfattning och art. Kontakt skall tas med utsedd kontaktman enligt företagets larmlista som finns att tillgå i företagets räddningsplan.

Samverkan sker med polis, ambulans och vid behov närliggande kommuner som ej ingår i Bergslagens räddningstjänstförbund. Bergslagens Räddningstjänst har en väl utvecklad samverkan med Räddningstjänsten Karlstadregionen där man har tillgång till varandras resurser men det finns också en god samverkan med Nerikes Brandkår så att hjälp kan erhållas snabbt vid behov. Andra aktörer som kan tänkas medverka vid en olycka är Larmtjänst AB (restvärdesräddning), kommunens POSOM-grupper, Kommunernas Socialförvaltningar, Frivilliga resursgrupper, Försvarsmakten m.fl. och dessa kontaktas med hjälp av listor som finns att tillgå hos Bergslagens Räddningstjänsts larmcentral.

Vid larm till Björkborn är stående rutin att stanna vid den bemannade porten för att få vidare instruktioner, bland annat om när och var man åker vidare in på området. Portvakten tillser att Räddningsplan Björkborn blir aktiverad och berörda ansvariga personer aktiveras. Samtliga insatsplaner finns aktuella i porten. Ett exemplar av räddningsplanen kan också vid behov plockas upp från porten.

Ute på skadeplatsen samgrupperar sig räddningstjänstens skadeplatschef med företagets utsedda kontaktperson, som kontaktas av räddningsledare. Telefonnummer och annan information finns att tillgå i verksamhetens insatsplan som finns tillgänglig på förutbestämd plats i anläggningen eller digitalt hos BRT. Bergslagens Räddningstjänst har tillgång till en lednings- och stabsbuss, med placering i Karlstad, som kan begäras till skadeplatsen av räddningsledaren.

Brandstationer och räddningsstyrkors geografiska placering inom Bergslagens Räddningstjänst.

Information till allmänheten

Syftet med att ha en plan för hur man skall informera allmänheten är att minska konsekvensen av en eventuell olycka. Genom att få ut information till personer och verksamheter som kan komma att drabbas av den eventuella olyckan så kan dessa vidta åtgärder för att skydda sig. Information skall komma snabbt, den skall nå rätt personer och den skall vara kort och koncis. Följande informationsvägar används för att nå ut till allmänheten:

Informationsansvarigt befäl – Räddningstjänsten har ett informationsansvarigt befäl som finns på olycksplatsen eller kan nås via telefon 0586-636 00 (Bergslagens Räddningstjänsts Larmcentral). Informationsansvarigt befäl är antingen Räddningschef i beredskap (RCB) eller någon som denne har utsett.

Radio & TV – Information via dessa media initieras av räddningsledaren eller informationsansvarigt befäl. Vanligtvis används Sveriges Radio Örebro & Sveriges Radio Värmland 102,8 MHz och CityRadion 103,8 MHz. Vid extraordinära händelser sker information även via TV och/eller text-TV sid. 599, extraordinära händelser föregås av tyfon signaler.

Internet – Bergslagens Räddningstjänst har webadress www.brt.se och där kan man i efterhand få kort information om alla inträffade insatser som skett inom förbundet.

VMA (Viktigt Meddelande till Allmänheten) – VMA sänds ut när en händelse riskerar att utgöra ett hot eller ett problem för allmänheten. Det finns två typer av VMA:

- *Varningsmeddelande* – skall sändas omedelbart vid risk för skada på liv, egendom eller miljö.
- *Informationsmeddelande* – används för att förebygga och begränsa skador på människor, egendom eller miljö. Informationsmeddelande behöver inte sändas omedelbart.

Ett VMA föregås i regel av tyfon signalen Viktigt Meddelande som ljuder i 7 sekunder med 14 sekunders paus och upprepas under minst 2 minuter.

När du hör signalen skall du:

1. Söka skydd inomhus
2. Stänga dörrar, fönster och ventiler
3. Lyssna på radion för information, främst P4 – lokalradion. Möjlighet kan även finnas att få information via TV eller text-TV sid. 599

När faran är över startas signalen Faran Över – en ca. 30 sekunder lång signal.

Tyfonanläggningarna provas som regel den första måndagen i varje kvartal klockan 1500.

Underrättelse till annan stat

Det finns inget scenario som innebär att annan stat drabbas vid en eventuell olycka på Björkborns industriområde.

Övningar

Insatsstyrkan i Karlskoga genomför årligen olika orienterings- och insatsövningar inne på företagsområdet. Detta sker i ett nära samarbete med Industribrandförsvaret. Representanter från företagen och Bergslagens Räddningstjänst träffas minst 3 gånger om året för att gå genom räddningsplanen och företagens risker. Dessutom genomförs årligen ledningsspel för att förbättra företagets beredskap och vart 3:e år sker ett mer omfattande som aktiverar alla funktioner och grupper i företagets räddningsplan.

Upprättande och uppdatering av planen

Planen är upprättad av Bergslagens Räddningstjänst i samråd med Eurenco Bofors AB, Cambrex Karlskoga AB och Saab Dynamics AB och skall revideras minst vart 3:e år.